

Nr 72.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående understöd åt verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom samt stipendier åt elever vid dylika skolor; given Stockholms slott den 14 februari 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gösta Bagge.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 februari 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER.

Efter gemensam beredning med chefen för socialdepartementet anför härefter chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Bagge följande:

Under punkterna 180 och 183 i 1941 års åttonde huvudtitel har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen, att, i avbidan på den proposition i ämnet, som bleve riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1941/42

dels till Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom ett förslagsanslag av 1,040,000 kronor;

dels ock till Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Stipendier åt elever vid verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom ett förslagsanslag av 856,000 kronor.

Jag tillåter mig ånyo anmäla förevarande anslagsfrågor.

1. Förslagsanslaget till Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom.

Belastningen på de för detta ändamål under nedannämnda budgetår anvisade anslagen utgör enligt riksräkenskapsverkets budgetredovisning:

	Anslag kronor	Nettoutgift kronor
1937/38	700,000	1,089,741
1938/39	1,250,000	1,163,887
1939/40	1,025,000	1,235,379

För innevarande budgetår har för ändamålet anvisats ett anslag av 1,050,000 kronor.

Ur anslaget utgå för närvarande bidrag till verkstadsskolor i Byske (Västerbottens län), Tönshammar (Gävleborgs län), Karlskrona (Blekinge län), Lysekil, Mölndal och Uddevalla (Göteborgs och Bohus län), Strömbacka (Norrbottens län), Gimo (Stockholms och Uppsala län), Älvåsen (Värmlands län) samt Sundsvall och Sandö (Västernorrlands län). Ur anslaget bestridas därjämte vissa utgifter för inspektion av ifrågasvarande skolor. Genom beslut den 28 juni 1940 har Kungl. Maj:t anvisat understöd till verkstadsskolorna med tillhoppa 1,009,863 kronor. Därjämte har Kungl. Maj:t genom beslut den 25 oktober 1940 beviljat verkstadsskolorna i Sundsvall ytterligare understöd med 15,172 kronor för anordnande av en yrkesavdelning för kockar. Med anledning av 1940 års urtima riksdags beslut (skrivelse nr 87) om löneförbättring för rektorer och lärare vid verkstadsskolorna har Kungl. Maj:t vidare genom beslut den 10 januari 1941 för sådant ändamål tilldelat skolorna ökade understödsbelopp med omkring 55,650 kronor. Sammanlagt har alltså för budgetåret 1940/41 anvisats understöd med omkring 1,080,000 kronor.

Skolöverstyrelsen har hemställt, att anslaget för nästa budgetår måtte uppföras med ett till 980,800 kronor minskat belopp. Av framställningen inhämtas:

Från verkstadsskolorna infortrade kostnads- och understödsberäkningar utvisade ett sammanlagt anslagsbehov av omkring 1,063,000 kronor, i vilket belopp inginge av vissa skolor beräknade dyrtidstillägg åt rektorer och lärare. Vissa tidigare upprätthållna kurser hade på grund av Kungl. Maj:ts beslut angående understöd för budgetåret 1940/41 blivit nedlagda, nämligen två kurser, en för elektriker och en för murare, vid verkstadsskolorna i Sundsvall samt en kurs för värme- och sanitetsmontörer vid skolorna i Uddevalla. Dessutom hade vid vissa skolor antalet elever inom byggnadsyrkena något minskats. Vid skolorna i Gimo komme vidare tre kurser för inredningssnickare att efter utbildningens avslutande upphöra med utgången av vårterminen 1941. Å andra sidan tillkomme en ny kurs under budgetåret 1940/41, nämligen kursen för kockar vid verkstadsskolorna i Sundsvall. Vid be-

räkningen av understödsbehovet för nästa budgetår hade överstyrelsen utgått från att verkstadsskolorna skulle komma att, bortsett från nedläggandet av nämnda avdelningar i Gimo, bedriva sin verksamhet i samma omfattning som under budgetåret 1940/41. Skulle genom framtida inträffande förhållanden en inskränkning kunna i ett eller annat fall bli påkallad, torde åtgärder i denna riktning kunna vidtagas i samband med beviljande av understöd för nästa budgetår.

Av skolstyrelserna hade i åtskilliga fall beräknats högre understöd än som beviljats för innevarande budgetår, utan att någon motivering för höjning anförts. I sådana fall hade överstyrelsen i regel ansett sig böra lämna önskan om höjning utan avseende.

I det av överstyrelsen beräknade anslagsbeloppet, 980,800 kronor, inginge ej kostnaden för ovannämnda löneförbättring, då något beslut om löneökningen icke fattats vid tidpunkten för anslagsäskandenas avgivande.

Statskontoret har lämnat skolöverstyrelsens framställning utan erinran. Ämbetsverket har emellertid förklarat sig utgå ifrån, att understödsbehovet vid de olika skolorna komme att bli föremål för ytterligare prövning i samband med beviljandet av understöden och att därvid, såsom överstyrelsen framhållit, de inskränkningar vidtoges, som eventuellt kunde vara påkallade av de rådande förhållandena.

Statens arbetsmarknadskommission har, såsom under punkten 179 i 1941 års åttonde huvudtitel anmälts, i avgivet utlåtande, vilket avser jämväl anslagen till kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning, anfört:

Därest en omfattande arbetslöshet, speciellt bland ungdomen, skulle komma att göra sig gällande under nästa budgetår, syntes det arbetsmarknadskommissionen angeläget, att yrkesundervisningen i landet icke blott upprätthölls i normal utsträckning utan även utvidgades i görigaste mån.

Kommissionen, som för närvarande svårligen kunde bedöma anslagsbehovets storlek för nästa budgetår, ville emellertid såsom sin mening uttala, att fördelningen av anslagsbeloppen till verkstadsskolorna för arbetslös ungdom under den tid, varom här vore fråga, borde underkastas de modifikationer, som kunde betingas av en eventuell förskjutning i fråga om ungdomsarbetslösheten. På grund härav erforderliga jämkningar torde kunna åvägbringas av skolöverstyrelsen i samarbete med kommissionen vid avgivande till Kungl. Maj:t av förslag om fördelning av anslag.

Även beträffande yrkesskolorna i övrigt torde särskilt under nuvarande förhållanden läget på arbetsmarknaden böra i tillbörlig grad beaktas, varför i detta avseende samråd mellan skolöverstyrelsen och kommissionen borde äga rum jämväl i fråga om verksamheten vid de kommunala skolorna för yrkesundervisning.

Kommissionen ville slutligen framhålla, att såväl kommunala som enskilda undervisningsanstalter borde vara skyldiga att medverka till anordnande av sådan särskild utbildningsverksamhet — även utom skolornas ordinarie ram — som kunde bli erforderlig på grund av en

under budgetåret inträdande arbetslöshet eller på grund av andra omständigheter, som kunde påkalla åtgärder i angivet avseende.

Departement-
schefen.

I särskild proposition denna dag har Kungl. Maj:t för riksdagen framlagt förslag rörande statsbidrag till centrala verkstadsskolor m. m. Av skäl, som i nämnda proposition angivits, synes ett bifall till de i propositionen framställda förslagen icke behöva inverka på beräkningen för nästa budgetår av anslagen till ifrågavarande verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom.

Skolöverstyrelsens uppskattning av understödsbehovet för nästa budgetår vid fortsatt upprätthållande av de nuvarande verkstadsskolorna torde kunna i huvudsak godtagas. Dock bör det av skolöverstyrelsen beräknade anslagsbeloppet, 980,800 kronor, höjas med kostnaden för den av 1940 års urtima riksdag beslutade löneförbättringen för lärarpersonalen vid verkstadsskolorna, vilken kostnad för innevarande budgetår uppgår till omkring 56,000 kronor. Sammanlagt skulle alltså erfordras ett anslagsbelopp av $(980,800 + 56,000 =) 1,036,800$ kronor, vilket torde kunna avrundas till det i åttonde huvudtiteln beräknade beloppet, 1,040,000 kronor.

Vid anmälan i årets statsverksproposition av vissa frågor om anslag för budgetåret 1941/42 till understöd åt anstalter för yrkesundervisning har jag framhållit önskvärdheten av att läget på arbetsmarknaden beaktas vid prövning av frågor om understöd till yrkesutbildningsanstalter samt att för ändamålet samråd äger rum mellan skolöverstyrelsen och statens arbetsmarknadskommission. Vad sålunda anförts äger givetvis tillämpning jämväl på verkstadsskolorna för viss arbetslös ungdom. Mot vad statens arbetsmarknadskommission i detta hänseende anført har jag intet att erinra. Likaledes biträder jag de synpunkter, åt vilka statskontoret givit uttryck.

Arbetsmarknadskommissionen har framhållit, att såväl kommunala som enskilda undervisningsanstalter borde vara skyldiga att medverka till anordnande av sådan särskild utbildningsverksamhet, även utanför skolornas ordinarie ram, som kunde bli erforderlig på grund av inträdande arbetslöshet eller på grund av andra omständigheter, som kunde påkalla åtgärder i angivet hänseende. Vad kommissionen sålunda ifrågasatt anser jag mig kunna förorda, såvitt angår yrkesundervisningsanstalter. Lämpligen torde böra såsom villkor för statsbidrag till sådana anstalter gälla, att de underkasta sig de bestämmelser i angivna hänseenden, som kunna bli meddelade. Jag förutsätter, att Kungl. Maj:t skall äga att, därest riksdagen icke framställer erinran häremot, meddela i ämnet erforderliga föreskrifter.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela beslut om dispositionen av anslaget för nästa budgetår. I samband därmed torde

jämväl, efter förslag av skolöverstyrelsen, böra meddelas föreskrifter rörande den undervisningsskyldighet, som skall åligga rektorerna vid förevarande skolor. Jag vill framhålla, att behov av sådana föreskrifter befunnits föreligga. Även under budgetåret 1941/42 torde ur anslaget böra utgå medel till bestridande av kostnaderna för inspektion av verkstadsskolorna. I detta sammanhang vill jag anmäla, att slöjd- och yrkeslärnarnas riksförbund gjort framställning angående avlöning till sjukledig lärare vid verkstadsskolorna. Då det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att från fall till fall meddela föreskrifter i sådant avseende, anser jag mig icke böra här närmare ingå på denna fråga.

2. Förslagsanslaget till Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Stipendier åt elever vid verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom.

Belastningen på detta anslag har enligt riksräkenskapsverkets budgetredovisning för nedannämnda budgetår utgjort:

	Anslag Kronor	Nettoutgift Kronor
1937/38	270,000	540,685
1938/39	700,000	751,223
1939/40	800,000	629,670

För innevarande budgetår har för ändamålet anvisats ett anslag av 900,000 kronor.

Jämlikt av 1936 års riksdag lämnat bemyndigande utgå ifrågasvarande stipendier icke efter de grunder, som gälla för stipendier åt obemedlade och mindre bemedlade elever vid kommunala anstalter för yrkesundervisning, utan enligt särskilda, fördelaktigare grunder (jfr förutnämnda proposition angående statsbidrag till centrala verkstadsskolor m. m.). Beslut rörande stipendieanslagen till de olika skolorna meddelas från och med innevarande budgetår av skolöverstyrelsen, som därvid skall iakttaga hittills i detta avseende tillämpade grunder.

Skolöverstyrelsen har hemställt, att stipendieanslaget för nästa budgetår måtte med hänsyn till den beräknade minskningen av antalet kurser nedsättas till 856,600 kronor. Enligt från verkstadsskolorna inhämtade uppgifter skulle anslagsbehovet för nästa budgetår utgöra omkring 916,000 kronor. Dessa beräkningar syntes emellertid vara hållna i överkant. Under förutsättning att skolornas verksamhet komme att fortsätta som hittills borde, yttrar överstyrelsen, ett anslag av 856,600 kronor vara tillräckligt.

Departementschefen.

Enligt vad jag under hand inhämtat ha de olika skolorna för budgetåret 1940/41 begärt stipendieanslag med tillhopa omkring 773,000 kronor. Skolöverstyrelsen har enligt lämnad uppgift för nämnda budgetår utdelat anslag med sammanlagt omkring 755,000 kronor. Då emellertid tilläggsanslag ej sällan beviljas, är det sannolikt, att medelsåtgången under innevarande budgetår blir större än den sist anförda siffran låter antaga. Ehuru beräkningen av anslagets storlek för budgetåret 1941/42 måste ske från ganska osäkra förutsättningar, anser jag mig med hänsyn till de nu lämnade uppgifterna och i betraktande av anslagsbelastningen under budgetåren 1938/40 böra räkna med att ett anslag av 800,000 kronor skall visa sig tillräckligt. Detta belopp understiger med 56,000 kronor det i åttonde huvudtiteln beräknade.

3. Hemställan.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1941/42 anvisa
dels till Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom ett förslagsanslag av . . . kronor 1,040,000;
dels ock till Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Stipendier åt elever vid verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom ett förslagsanslag av kronor 800,000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Lars Tunberg.